

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 393. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424461056/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

ud over sig selv. Dette er maaske en Vinding for det enkelte Menneske, der i Haabet om et Hinsides har fundet den personlige Beroligelse, som Livet med dets Forvirring nægtede ham; men det er et Tab for den læsende Verden, der søger sin Opbyggelse i Religionen, men i Digtingen med Rette kræver Livet — det levende Liv, ikke det kommende. Vi tro, at hverken Digtekunsten eller Religionen staar sig paa denne Sammeblanding; hin har at færdes mellem de Levende; ved Dødens Port maa den standse; der træder Religionen til og rækker den frygtsovne Vandrers Haanden. Dette om Udgangs- og Slutningspunktet for Digtingen. Hvad selve det psykologiske Problem angaar, der er opstillet, som vi tro, paa en mindre solid Basis, og løst paa en ikke ret tilfredsstillende Maade, da har Forf. vist ikke et Øjeblik tænkt paa den smagløse Symbolik, hvormed en dansk Anmelder (i „Fædrelandet“) har villet udsætte det som en politisk Allusion til det danske saakaldte reaktionære Parti; det beholder, uden al saadan klodset Udtydning, sin Interesse, og vil altid ved den Maade, hvorpaa det er gennemført, fængsle Læseren og smukt slutte sig til de mange herlige, høipoetiske Skildringer, som vi møde overalt i Paludan-Müllers Digterværker.*

Carsten Hauch skriver ²²⁾ 1865 til H. C. Andersen (Breve til H. C. Andersen, Side 240): „Det gjorde mig ondt at see Brandes's Recension over P. Müllers »Ungdomskilderen«. Brandes er en høit begavet, ung Mand; men dette er igjen en af de Recensioner, der i mine Tanker bringer Publikum paa Afveje. De, som sætte Tanken i et Digt høiest, maa vistnok stille Paludan-Müller høiest mellem vore Digtere; thi deri er han mesterlig. Men Tanken er langt fra det Eneste; Coloriten, den sandelige Udførelse, er ligesaa nødvendig. Oehlenschläger var en ringe Tænker og dog vor første Digter; thi den sandelige Udførelse var hos ham saa mærkelig, at man revs hen og glemte alt Andet derved. P. Müller er en meget sødel Digter, stor i Tanke; men der er hvidt Blod i hans Musas Aarer, saa man tydelig mærker, at det ikke er paa Atskuelser, men paa den abstrakte Tanke, at de fleste af hans Digte ere byggede. For Resten er han vistnok en af de sødste Personligheder, Danmark eier; og det føler man især, naar man staaer saa nær ved Graven, som jeg, at en slig Personlighed er langt mere værd end selv det høieste Genie.*

Side 281 Linje 11: *Amazon-Rige*] om Amazoner se Anm. til 2det Binds Side 316 Linje 7.

Side 281 Linje 11: *Eldorado*] (spansk) egl. „det gyldne Land“; kaldtes i Opdagelsens Tid alder et Æventyrland i Sydamerika, hvor Guld og Sølv skulde ligge i Bunker paa Jorden, og som man troede at finde i det nuværende Venezuela.

Side 281 Linje 21: *mod Maurernes*] 2: i Aarene før 1499.

Side 281 Linje 23: *for denne store Dronnings Død*] 2: før 1504.

Side 281 Linje 25: *den lille Søstad St. Lucar*] San Lucar de Barrameda i Provinsens Sevilla ved Guadalquivirs Udløb i Atlanterhavet.

Side 281 Linje 25: *Donna*] det italienske Ord for „Frue“ (spansk *Doña*) ligesom *Don* (ogsaa Spansk) for „Herre“.

Side 282 Linje 5: *Brigantinen*] (fransk) mindre Krigsskib.

Side 282 Linje 41: *Argo*] om dette Navn se Anm. til 2det Binds Side 433 Linje 27—28.

Side 282 Linje 43: *en anden Jason . . . det gyldne Skind*] se Anm. til 2det Binds Side 433 Linje 27—28.

Side 283 Linje 25: *Leffe*] se Anm. til 1ste Binds Side 94 Linje 28.

Side 284 Linje 19: *Rosenkrands*] se Anm. til Side 36 Linje 8.

Side 285 Linje 21—22: *Aurora . . . Fortuna*] de latinske Navne paa Morgenrødens og Lykkens Gudinder i den græsk-romerske Mytologi.

- Side 286 Linje 29: *Amouretter*] (fransk) smaa Kærlighedseventyr.
- Side 288 Linje 14: *Cohorte*] (latin) „Følge“ (opr. Navn paa en romersk Troppaafdeling).
- Side 289 Linje 11: *Hymen*] Ægteskabets Gud i den græsk-romerske Mytologi, tænkes med Brudefaklen og Brudesløret i Haanden (sml. 1ste Binds Side 108 Linje 21—22).
- Side 289 Linje 46: *vores*] om Formen se Anm. til 1ste Binds Side 126 Linje 3.
- Side 291 Linje 3: *sortklædt Dominikanermunk*] Dominikanernes Ordensdragt bestod siden 1220 af hvid Kjole med en lille hvid, spids Kåbeds, hvorover Munkene paa deres Vandringer havde en sort Kjole med Kåbeds. — Dominikanernes Opgave var det bl. a. at vaae over Rettroenheden, og Inkvisitionen hørte under den.
- Side 291 Linje 23: *Balboas Tog over Landtungen Panama*] i Aaret 1513 (den 25de Septbr. naaede Balboa det stille Ocean og tog det i Besiddelse for den spanske Krone).
- Side 291 Linje 26: *den fra Cuba iværksatte Expedition under Cortez*] i Aaret 1519.
- Side 292 Linje 43: *Prior*] (latin) egl. „den første“, er Klosterforstander i Kloster, hvor ingen Abbed findes, ellers første Klosterbroder efter Abbeden.
- Side 293 Linje 38: *Fama*] det latinske Navn paa Rygtets Gudiinde i den græsk-romerske Mytologi.
- Side 295 Linje 5: *Ny-Spanien*] kaldtes en Tid af de første Opdagere Amerikas Fastland (Mexiko).
- Side 295 Linje 5—6: *Vera-Cruz, den nylyg . . . antagne Planestad*] i Aaret 1519.
- Side 295 Linje 8: *Hovedstaden Mexico, som Cortez just dengang belejrede*] der tænkes paa Belejringen i 1521.
- Side 295 Linje 26: *Gonzalo de Castro*] næppe nogen historisk Person.
- Side 295 Linje 40: *Soldaterfrak*] om Formen Frak se Anm. til 2det Binds Side 62 Linje 32.
- Side 296 Linje 12: *Mandolin*] nu: Mandolin. se Anm. til 1ste Binds Side 7 Linje 37.
- Side 296 Linje 27: *Quinkeleren*] se Anm. til 1ste Binds Side 259 Linje 5.
- Side 297 Linje 5: *Hispaniola*] er det Navn, Columbus gav Haiti.
- Side 297 Linje 18: *Romanser*] se Anm. til 1ste Binds Side 35 Linje 40.
- Side 297 Linje 32: *Brava*] se Anm. til 1ste Binds Side 11 Linje 18.
- Side 298 Linje 21: *Retræde*] Tilbagetog; se Anm. til 1ste Binds Side 6 Linje 19.
- Side 300 Linje 23: *Vederspart*] Modpart; Laaneord fra Tysk.
- Side 302 Linje 3: *Autofader*] (spansk) Kæfterbrønden.
- Side 302 Linje 24: *Profossen*] Bøddelen.
- Side 302 Linje 45: *den paa Glæder lagte Mexicanerdrøf*] den fangne Mexikanerkonge Guatemozin blev lagt paa Pinebænk og hans Fødder overbældte med kogende Olie; Cortez skal have modsat sig denne Tortur og skal, da Torturen ikke førte til de ventede Resultater, have bøfalet at løse ham. Den Beendring for Cortez's Højmodighed, som P.-M.'s Ord her synes at rumme, er der ingen Anledning til.
- Side 303 Linje 18: *Insubordination*] (latin) „Ulydighed“.
- Side 307 Linje 15: *Darien*] ogsaa kaldet Atrato eller Choco, Flod i Sydamerika, udspringer paa Andesbjergene og løber ud i det caribiske Hav ved Sydamerikas Nordkyst.
- Side 307 Linje 23: *Santa Maria*] Santa Maria del Antigua del Darien, grundlagt 1510 paa Spaniernes Togt til Mellemamerika.
- Side 309 Linje 26: *Peru*] til Peru kom Spanierne under Pizarro i Aaret 1532.

Side 209 Linje 27: *Verden omsøiledes*] 1521 af Magalhães. — Da Herrera i 1521 deltog i Cortez's Tog til Mexico, er Kronologien ikke overholdt.
 Side 310 Linje 25—26: *det Grammele, der indesluttede den store Columbus*] Columbus' Læg blev 1537 fra Spanien ført over til San Domingo.

ADONIS

Affattelsostid: ukendt; **udkom** i Tiden mellem den 19de September og den 5te November 1874, trykt 2den Gang samme Aar („2den Udgave“), 3dje 1879 (i „Poetiske Skrifter“ VIII), 4de 1901 (i „Poetiske Skrifter i Udvalg“ III).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1874, den eneste af Digteren selv besørget.

Manuskript: Trykmanuskript, med enkelte Rettelser og Ændringer i dei kgl. Bibliotek: Det Collinske Manuskriptsamling No. 1244.

Emnet er taget fra den græske Mytologi. I den mytologiske Handbog, som P.-M. selv ejede, og som nærmere er omtalt i nærvær. Udgaves 1ste Bind Side 507: Benjamin Haderichs Gründliches mythologisches Lexicon fortælles Myten om Adonis omtrent saaledes:

„Ifølge nogle er Adonis en Søn af Kong Cinyras paa Cypern og Melbarnes, efter andre af Phønix og Alphesibœa, og efter atter andre af Kong Thoas i Assyrien og Myrrha. Den almindeligste Mening er imidlertid, at Myrrha, Datter af Cinyras og Cenchreis, af Venus, der vilde hævne sig, fordi hendes Moder havde villet maale sig med hende i Skønhed, blev forledt til at fatte Elskov til sin egen kedelige Fader; og da hun ikke kunde modstaa denne Elskov, men heller ikke vilde lade sig mærke med den, saa havde hun villet ombringe sig selv og tage Livet af sig med en Strikke. Men hendes Amme, som var kommet til, og som langt om længe med stort Besvær havde faaet Grunden til dette fortvivlede Skridt at vide, havde maaget det saaledes, at Myrrha, som en fremmed Kvinde, endelig fik Omgang med Cinyras. Men da han nu gerne vilde vide, hvem hun var, og ved et hidskaffet Lys havde set, at det var hans egen Datter, saa havde han villet nyde hende og havde forfulgt hende med draget Sværd til en Skov — efter nogle til en Ø og efter andre Ege til Arabien. Her havde endelig Guderne forbarmet sig over hende og forvandlet hende til et Træ af hendes Navn (Myrrhatræ), men da Tiden kom, fødte hun i denne Skikkelse Adonis. Nogle fortæller, at Lucina [et af Tilnavnene til Juno, Himmeldronningen] havde hjulpet hende, men andre, at et Vildsvin havde sprættet Træet op, og atter andre, at Cinyras, naagt han selv havde været Vidne til hendes sølsomme Forvandling, dog af Vrede og Hævn havde hugget i Træet med sit Sværd og derved frembragt et Saar, hvorfra Adonis kunde blive født.

Saa snart han var blevet født, tog Nymferne ham til sig og opdrog ham, og da han var overordentlig skøn, anbragte Venus ham, af Elskov til ham, i en Kasse og stillede den hen til Proserpina. Saa snart hun nu saa denne, vilde ogsaa hun beholde ham for sig; og da der herover opstod Strid og denne henstødes til Jupiters Afgørelse, saa tildelte han sig selv den ene Tredjedel af Aaret, Proserpina der anden og Venus den tredje, i hvilken Adonis skulde være hos hver af dem. Men Adonis forlod Jupiter og helligede sig ogsaa i den Tid til Venus. Andre derimod fortæller, at Jupiter satte Mosen Calliope til Dommer, og han tildelte Venus ham i 6 Maaneder og Proserpina ham i Tige saa lang Tid. I hvert Fald elskede førstnævnte ham højt, og da han var en stor Ynder af Jagt, saa foranledede hun ham indtrængende til at udgaa de vilde Dyr. Men da Mars ogsaa elskede Venus og ikke kunde udholde, at hun foretrak Adonis for ham, saa forvandlede han sig selv til et Vildsvin og viste